

CARU COMM.V. Rogierlaan 9 0401 8400 OOSTENDE

VORMINGEN

FORMATIONS

CONSULTANCY

rudiclaeys@telenet.be

CARU OVERHEIDSOPDRACHTEN 2022

NIEUWSBRIEF DECEMBER 2022

RESERVEER DE DATUM : MASTERCLASS 2023 : 4 mei Holiday Inn HASSELT.
MEER INFO in ons JANUARINUMMER

THEMA VAN DEZE NIEUWSBRIEF :

OVERHEIDSOPDRACHT WERKEN OF CONCESSIE ?

WETGEVING :

-29 NOVEMBER 2022. - KONINKLIJK BESLUIT BETREFFENDE DE TOEKENNING VAN EEN ---
VOORSCHOT IN HET KADER VAN OVERHEIDSOPDRACHTEN

-TOEGANKELIJKHEID VAN WEBSITES EN MOBIELE APPLICATIES

RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VAN JUSTITIE

-BETALINGSTERMIJNEN EN VERHOGINGEN TER DISCUSSIE ?

-GRENZEN OP HET RECHT OP INFORMATIE EN DE VRIJE MENINGSUITING

PERSCOMMUNIQUE 197/22 van 8/12/22

RECHTSPRAAK RAAD VAN STATE :

-NIET NALEVEN VAN IN BESTEK OMSCHREVEN EIS ALS "MINIMUMEIS" of "MINIMALE
EIS"Volstaat als grond voor SUBSTANTIELE ONREGELMATIGHEID

INFO VARIA :

-INDEXCIJFER VAN DE CONSUMTIEPRIJZEN VAN DE MAAND NOVEMBER 2022

-KOSTEN VOOR DE OPENBAARMAKING VAN DOCUMENTEN

-INFOSESSIES NIEUW PLATFORM e-PROCUREMENT

- AANPASSING VAN HET BEDRAG VAN DE KILOMETERVERGOEDING.

ONS OPLEIDINGSAANBOD :

OVERZICHT VAN INTERNE OPLEIDINGSMOGELIJKHEDEN

LAATSTE EXEMPLAREN HANDBOEK STUDIEDAG "ADMINISTRATIEF EENVOUDIGER
STRUCTUREN VOOR HET AANKOOPPROCES VIA INTERNE DELEGATIE "

Ed. 12/2022 VEWA Copyright © 2022 Alle rechten voorbehouden

PROF RUDI CLAEYS

1. INLEIDING

Sinds 30 juni 2017 worden overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten geregeld door twee wetten van 17 juni 2016. Deze wetten zijn een omzetting in Belgische wetgeving van twee hervormde Europese richtlijnen inzake overheidsopdrachten (richtlijnen 2014/24/EU en 2014/25/EU) evenals van een derde richtlijn die uitsluitend aan concessieovereenkomsten is gewijd (2014/23/EU)

Voor deze hervorming waren alleen overheidsopdrachten en concessie-overeenkomsten voor werken onderworpen aan de wet van 15 juni 2006 en de uitvoeringsbesluiten daarvan. Concessieovereenkomsten voor openbare diensten vielen niet binnen het toepassingsgebied van deze wetgeving en er was geen andere wet aan hen gewijd.

De concessie voor werken wordt omschreven als De overeenkomst met dezelfde kenmerken als een opdracht voor werken, behalve dat de tegenprestatie voor de werken bestaat uit hetzij uitsluitend het recht het werk te exploiteren, hetzij dit recht gepaard gaande met een prijs.

De procedure verschillen tussen de twee concepten waren destijds dan ook aanzienlijk:

- Voor overheidsopdrachten golden strikte en gedetailleerde plaatsingsregels. Daarentegen moesten concessieovereenkomsten slechts een reeks algemene beginselen naleven (gelijke behandeling, transparantie, uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen, ...).
- De uitvoering van concessieovereenkomsten kon worden vastgelegd in een overeenkomst tussen de overheid en de concessiehouder, terwijl de uitvoering van opdrachten onderworpen was aan het KB van 14 januari 2013 (algemene regels voor de uitvoering van overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten voor openbare werken).

Door omzetting van de Europese richtlijn maakt de wet van 17 juni 2016 komaf met de gevolgen van het ontbreken van duidelijke regels voor de gunning van een concessieovereenkomst, d.i. rechtsonzekerheid, schending van het vrij verrichten van diensten, enz.

Concessieovereenkomsten zijn nu eveneens onderworpen aan plaatsingsregels. Deze regels zijn gelijkwaardig met die van toepassing voor overheidsopdrachten. Kandidaten die in aanmerking komen voor een concessieovereenkomst, beschikken net zoals kandidaat-opdrachtnemers over een aantal mogelijkheden om beroep aan te tekenen.

Ondanks de inwerkingtreding van deze nieuwe wetgeving zijn er nog steeds verschillen tussen de twee concepten:

- Indien de waarde van de concessieovereenkomst lager is dan of gelijk aan de Europese drempelwaarde (5.548.000 euro), dan gelden zowel voor concessieovereenkomsten voor werken slechts de algemene beginselen van transparantie en gelijke behandeling. Voor overheidsopdrachten onder de Europese drempelwaarde gelden daarentegen specifieke bepalingen.
- De regels voor het plaatsen van concessieovereenkomsten waarvan het bedrag de Europese drempel overschrijdt, zijn flexibeler dan de regels die van toepassing zijn op

overheidsopdrachten. Overheidsinstanties hebben meer vrijheid om de wijze van plaatsing te kiezen.

Bovendien heeft de Raad van State, met verwijzing naar de Europese richtlijn, het **exploitatie risico** aangenomen als een criterium voor de kwalificatie van de begrippen overheidsopdracht en concessieovereenkomst.

De opdrachtnemer bij een overheidsopdracht verleent immers een prestatie tegen vergoeding, terwijl de concessiehouder deze dienst exploiteert, beheert en het eraan verbonden risico daadwerkelijk op zich neemt.

Er kan bijgevolg geen sprake zijn van een concessieovereenkomst als er geen economisch risico van exploitatie bestaat.

CONCLUSIE

- Het recht inzake overheidsopdrachten is van toepassing op contracten die overheden met ondernemingen of particulieren sluiten om diensten, leveringen of werken te laten uitvoeren voor rekening van de aanbesteder
- Het recht inzake concessieovereenkomsten is van toepassing op de contracten die de overheid sluit met ondernemingen, of andere overheidsinstanties, om openbare werken uit te voeren waarbij de uitvoerder zelf het exploitatie risico draagt

2. DEFINITIE CONCESSIE

In art. 2, 7° a) concessie voor werken : een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel waarbij een of meer aanbesteders werken laten uitvoeren door een of meer ondernemers, waarvoor de tegenprestatie bestaat hetzij uitsluitend in het recht het werk dat het voorwerp van de overeenkomst vormt te exploiteren, hetzij in dit recht en een betaling.

i. Onder "uitvoering van werken" wordt verstaan : de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van werken die betrekking hebben op een van de in bijlage I bedoelde werkzaamheden, of van een werk, dan wel het verwezenlijken, met welke middelen dan ook, van een werk dat voldoet aan de eisen van de aanbesteder die een beslissende invloed uitoefent op het soort werk of op het ontwerp van het werk;

ii. Onder "werk" wordt verstaan : het product van een geheel van bouw- of civieltechnische werken dat ertoe bestemd is als zodanig een economische of technische functie te vervullen;

De gunning van een concessie voor werken of voor diensten houdt de overdracht aan de concessiehouder in van het operationeel risico dat inherent is aan de exploitatie van de werken of diensten en dat het vraagrisko of het aanbodrisico of beide omvat. De concessiehouder wordt geacht het operationeel risico op zich te nemen wanneer er onder normale exploitatieomstandigheden geen garantie bestaat dat de gedane investeringen of de kosten die gemaakt zijn bij het exploiteren van de werken of diensten die het voorwerp van de concessie vormen, kunnen worden terugverdiend. Het deel van het aan de concessiehouder overgedragen risico behelst een werkelijke blootstelling aan de grillen van de markt, hetgeen betekent dat elk potentieel door de concessiehouder te lijden verlies niet louter nominaal of te verwaarlozen is;

Bij een concessie voor openbare werken kent de overheid aan de concessiehouder het recht toe om het werk uit te baten, in voorkomend geval tegen vergoeding, in ruil voor de

verbintenis van de concessiehouder tot hetzij het oprichten van het werk, hetzij het ontwerpen en het oprichten van het werk, hetzij het doen uitvoeren van het werk op welke wijze dan ook. De maximale duur van de concessie is 50 jaar.

Een concessie houdt in dat een ondernemer het exclusieve recht krijgt om een bepaalde activiteit te verrichten. Hiermee worden andere ondernemers uitgesloten van het verrichten van die activiteit.

Het verschil met een reguliere opdracht is dat de tegenprestatie voor de uitvoering van het werk of de dienst niet bestaat uit betaling, maar uit het verlenen van een exploitatierecht. Kenmerkend is dat het exploitatierisico ligt bij de exploitant. Als dit laatste niet het geval is, dan is geen sprake van een concessie, maar van een gewone overheidsopdracht. Het kan zijn dat de aanbestedende dienst een (jaarlijkse) bijdrage levert in de exploitatie, of een bijdrage ontvangt uit de winst, of dat er geen bijdrage wordt geleverd of wordt ontvangen. De waarde van een concessie wordt gevormd door de totale tijdens de looptijd van de overeenkomst te behalen omzet van de concessiehouder (exclusief btw) (met inbegrip van de bijkomende leveringen die in het kader van de werken en diensten worden verricht).

3. EUROPESE RICHTLIJN 2014/23 INZAKE CONCESSIEOVEREENKOMSTEN

Concessies hebben enkele specifieke kenmerken in vergelijking met een ‘klassieke’ overheidsopdracht. Deze kenmerken rechtvaardigen een speciale en flexibele reeks regels voor hun gunning. Daarom is er voor concessies een speciale richtlijn in het leven geroepen. Richtlijn 2014/23 helpt om onderscheid te maken tussen de regels die van toepassing zijn op concessies en de meer gedetailleerde regels die van toepassing zijn op (klassieke) overheidsopdrachten. De regels voorzien echter niet in een specifieke procedure voor gunning van concessies. Dat betekent dat decentrale overheden zelf de toepasselijke procedures voor de gunning van concessies vast moeten stellen. Hierbij dienen zij de algemene regels voor selectie van partijen en gunning van de opdracht in acht te nemen.

Exploitatierisico

Het operationeel exploitatierisico (artikel 5 lid 1 Richtlijn 2014/23) is een essentieel begrip bij concessies. Het hoofdkenmerk van een concessie, het exploitatierecht, impliceert namelijk altijd de overdracht aan de concessiehouder van een operationeel risico van economische aard. Dit risico omvat de mogelijkheid dat de concessiehouder de gedane investeringen en de kosten die gepaard gaan met de exploitatie, niet zal terugverdienen. Ook niet onder normale exploitatieomstandigheden. Zij zijn dus aan alle grillen van de markt overgeleverd.

Concessieovereenkomsten voor werken

Een concessieovereenkomst voor werken is in principe een overeenkomst met dezelfde kenmerken als een overheidsopdracht voor **werken**, maar kent één belangrijk onderscheid. De tegenprestatie bestaat bij een concessieovereenkomst namelijk ofwel uit het recht om het betreffende werk te exploiteren, dan wel uit een dergelijk exploitatierecht en daarnaast een betaling (artikel 5 lid 1 sub a Richtlijn 2014/23).

Een voorbeeld van een concessie voor werken is een decentrale overheid die aan een partij een opdracht verleent om een parkeergarage te bouwen en te exploiteren. De verlening van het recht om het werk te exploiteren vormt een tegenprestatie voor de bouw van de garage. Voor meer informatie over een concessieovereenkomst voor werken kunt u deze **praktijkvraag** lezen.

Gelijke behandeling en transparantie

Voor concessieovereenkomsten met een **drempelwaarde** die hoger is dan € 5.382.000,- (exclusief btw) gelden de voorschriften van Richtlijn 2014/23. Dat houdt in dat deze concessieovereenkomsten moeten voldoen aan de eisen die de richtlijn voorschrijft voor transparantie, eerlijkheid, toegang tot en rechtszekerheid bij de gunning. Bedoeling is dat dit leidt tot betere investeringskansen en bijdraagt aan diensten en werken van betere kwaliteit. De richtlijn bevat geen opsomming van mogelijk of verplicht te volgen aanbestedingsprocedures voor dienstenconcessies. Om gelijke behandeling en transparantie gedurende het gunningsproces zeker te stellen, voorziet de richtlijn wel in een aantal basale waarborgen waaraan decentrale overheden zich moeten houden. Dit zijn:

- De plicht tot voorafgaande aankondiging;
- Het hanteren van een termijn voor inschrijvingen;
- Aankondiging van de gunning van de concessieovereenkomst.
-

Procedurele waarborgen

Richtlijn 2014/23 bevat een aantal procedurele waarborgen die bij de gunning van concessies in acht genomen moeten worden. Er zijn voorschriften over:

- Technische en functionele eisen van de concessieopdracht moeten worden opgenomen in de concessiedocumenten (artikel 36). Een voorbeeld is de eis dat een dienst rolstoeltoegankelijk moet zijn;
- Wijziging en beëindiging van concessies gedurende de looptijd (artikel 43);
- Bekendmaking van concessies vanaf bepaalde drempelwaarden (artikel 8): voor zowel werken als dienstenconcessies geldt een drempelwaarde van € 5.382.000,- (excl. btw). Van concessies met een waarde hierboven, moet verplicht een aankondiging worden gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU;
- Toepassing van de Concessierichtlijn bij sociale en andere specifieke diensten (artikel 19);
- Het verstrekken van minimuminformatie aan inschrijvers (artikel 31);
- De duur van concessies en de te hanteren termijnen (artikel 18);
- Selectie en uitsluiting bij gunning van concessies (artikel 38 e.v.);
- Gunningscriteria bij concessies (artikel 4.1 ev.).

4. DE OMZETTING IN DE BELGISCHE REGELGEVING

De juridische grondslag vinden we voor de omzetting van de Europese Richtlijn in de Concessiewet van 17 juni 2016 en het KB Plaatsing en uitvoering van de concessie van 25/7/2017 (Be.Stbl. 29/6/2017)

Algemeen

Bij een **concessie voor openbare werken** kent de overheid aan de concessiehouder het recht toe om het werk uit te baten, in voorkomend geval tegen vergoeding, in ruil voor de verbintenis van de concessiehouder tot hetzij het oprichten van het werk, hetzij het ontwerpen en het oprichten van het werk, hetzij het doen uitvoeren van het werk op welke wijze dan ook.

De concessie is één van de oudste voorbeelden van alternatieve financiering en publiek-private samenwerking.

Plaatsingsprocedure

Art.2, 5° plaatsing : procedure voor het toekennen van een concessie, die in voorkomend geval de volgende aspecten omvat : de voorafgaande marktconsultatie, de bekendmaking, de selectie, de gunning en de sluiting van de concessie;

Art. 38. Van de Concessiewet 2016 voorziet : De aanbesteder mag vrij de procedure die tot de keuze van de concessiehouder leidt, naar eigen goeddunken organiseren, mits de bepalingen van deze wet worden nageleefd.

De plaatsingsprocedure van een concessie moet zodanig worden opgesteld dat de in de artikelen 24, eerste lid en 25, paragraaf 1, genoemde beginselen worden geëerbiedigd. Met name verstrekt de aanbesteder tijdens de plaatsingsprocedure van een concessie geen informatie op een discriminerende wijze die sommige kandidaten of inschrijvers kan bevoordelen boven andere.

De concessiewet legt geen specifieke procedures op zoals de overheidsopdrachtenwetgeving. Ze bevat wel verplichtingen die het proces van het gunnen van concessies transparanter maakt.

- De gunning van concessies moet worden aangekondigd in het Publicatieblad van de Europese Unie en het Bulletin der Aanbestedingen.
- Specifieke selectie- en gunningscriteria moeten worden vastgelegd.
- Procedurele bepalingen.

Qua verloop vormt de concessieprocedure kiest de aanbesteder veelal voor een doorslag van de onderhandelingsprocedure met bekendmaking in twee stappen , ook een éénstapsprocedure blijft tot de mogelijkheden behoren gelet op de vrije invulling, en zelfs een eenstaps met onderhandelen.

Bedenkingen bij Twee stappen met onderhandelen :

Ook hier gebeurt er een aankondiging, (art.42 Concessiewet 2016 en art.7 KB Plaatsing Concessies 25/6/2017) dienen de deelnemers hun aanvragen tot deelneming in, evalueert de aanbestedende overheid die op basis van vrij gekozen selectiecriteria (Art.48 Concessiewet 2016)) en kiest de aanbestedende overheid uit de kandidaten de geselecteerden die daarna gelijktijdig en schriftelijk worden uitgenodigd tot het indienen van een offerte. De overheid evalueert vervolgens de offertes aan de hand van de gunningscriteria en kan tot onderhandelingen overgaan. (Art.55 Concessiewet 2016)) met een analoge verderzetting zoals bij een overheidsopdracht : finale offerte, evalueren en toekennen van de concessie.

Duurtijd

Art. 37.§ 1. De looptijd van concessies wordt beperkt. De looptijd wordt door de aanbesteder geraamd op basis van de gevraagde werken of diensten.

§ 2. Voor concessies die langer duren dan vijf jaar, wordt de maximale looptijd van de concessie beperkt tot de periode waarin van een concessiehouder redelijkerwijs verwacht mag worden dat hij de investeringen die hij heeft gemaakt voor de exploitatie van de werken of diensten, samen met een rendement op het geïnvesteerde vermogen terugverdient, rekening houdend met de investeringen die nodig zijn om de specifieke contractuele doelstellingen te halen.

Voor de berekening worden zowel de initiële investeringen als de investeringen tijdens de looptijd van de concessie in aanmerking genomen.

Slotopmerking : beperkt toepassingsgebied

Er is in een uitzondering voorzien voor de concessies die worden geplaatst ofwel door personen die genieten van bijzondere of exclusieve rechten, ofwel door overheidsbedrijven voor concessies die geen betrekking hebben op hun taken van openbare dienst in de zin van een wet, een decreet of een ordonnantie. Deze laatste concessies zijn slechts onderworpen aan de bepalingen van de titels 1, 2 (toepassing, definities) en 4 (drempel) , alsook aan de artikelen 49, 50, eerste lid, 2°, 51, (onderaanneming) 57, § 2, 1° (betaling) , 61, 62, eerste en tweede lid, 64 tot 68 en 73, § 2.(wijzigingen tijdens de uitvoering)

Deze beperkte toepassingsverplichting vloeit voort uit : **Concessiewet Art. 3.§ 1.** Deze wet is van toepassing op de plaatsing en de uitvoering van concessies voor werken en diensten. Wat de concessies voor diensten betreft is deze wet echter alleen van toepassing op de concessies met een waarde die gelijk is aan of hoger is dan de door de Koning bepaalde drempel.

Daarenboven is deze wet, wat de concessies voor werken betreft die worden geplaatst door personen die bijzondere of exclusieve rechten genieten of door overheidsbedrijven wanneer deze laatste niet optreden in het kader van hun taken van openbare dienst in de zin van een wet, een decreet of een ordonnantie, alleen van toepassing voor zover de waarde van de concessie gelijk is aan of hoger dan de door de Koning bepaalde drempel. De in het tweede en derde lid bedoelde drempels zijn identiek aan elkaar.

5. CONCLUSIE

Gebruik waar mogelijk het concept Concessie :

1. De opdracht beantwoordt volkomen aan de juridische omkadering zoals gedefinieerd in de Concessiewet 17 juni 2016 en het KB Plaatsing en uitvoering van de concessieovereenkomsten van 25 juni 2017 als het exploitatierisico bij de concessiehouder berust
2. De juridische constructie via concessie biedt dan de meest flexibele oplossing zowel formeel (soepele ad hoc procedure) als inhoudelijk (afspraken op maat uit te werken) en maakt een aanpasbare oplossing over een langere duurtijd mogelijk

1. Correcte juridische grondslag

Voorwaarde dat het hier dan ook duidelijk gaat om een opdracht waarvan de uitvoering en ook de exploitatie niet gebeurt door de aanbesteder. Dat de concessiehouder dan ook het volledige exploitatierisico zal dragen.

De concessieverlener zal in dit opzicht geen bijdrage leveren in het operationeel risico en dit is volledig in overeenstemming met de eindbepaling in **In art. 2, 7° Concessiewet laatste §** : *De concessiehouder wordt geacht het operationeel risico op zich te nemen wanneer er onder normale exploitatieomstandigheden geen garantie bestaat dat de gedane investeringen of de kosten die gemaakt zijn bij het exploiteren van de werken of diensten die het voorwerp van de concessie vormen, kunnen worden terugverdiend. Het deel van het aan de concessiehouder overgedragen risico behelst een werkelijke blootstelling aan de grillen van de markt, hetgeen betekent dat elk potentieel door de concessiehouder te lijden verlies niet louter nominaal of te verwaarlozen is;*

2. Taktische keuze voor een flexibele oplossing

2.1 soepeler procedure

Art. 38. Van de Concessiewet 2016 voorziet : *De aanbesteder mag vrij de procedure die tot de keuze van de concessiehouder leidt, naar eigen goeddunken organiseren, mits de bepalingen van deze wet worden nageleefd.*

Het enige wat strikt moet nageleefd worden zijn de algemene basisprincipes

Bovendien kan dan nog op basis van de **Concessiewet Art. 3.§ 1.** De vraag gesteld worden of er geen gebruik kan gemaakt worden van dit artikel om de volledige procedure sui generis te organiseren, in een volledig vrij, zelf uitgewerkt kader

2.2 afstemming op maat

Ten gevolge van de eerste conclusie kan ,via een aangepaste procedure, na de eigen uitgewerkte selectieprocedure nog met de inschrijvers in etappes en onderdeel per onderdeel verder onderhandeld worden, om een perfecte afstemming tussen alle voorwaarden en een concrete realisatieverbintenis in overleg te komen.

2.3 ruimer vast te leggen duurtijd

Principieel moet er bij de overschrijding van vijf jaar alleen rekening worden gehouden met een motivering met in acht neming van art.37§2 . Hierbij kan dan een realisatietermijn vastgelegd worden voor de werken en een termijn voor de exploitatie.

29 NOVEMBER 2022. - KONINKLIJK BESLUIT BETREFFENDE DE TOEKENNING VAN EEN VOORSCHOT IN HET KADER VAN OVERHEIDSOPDRACHTEN omwille van de economische situatie ingevolge de oorlog in Oekraïne

Gelet op de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten, artikel 12, tweede lid;

Gelet op de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, artikel 8, tweede lid;

Gelet op het verzoek om spoedbehandeling, gemotiveerd als volgt :

Gelet op de recente oorlog in Oekraïne, de diverse sancties die genomen werden tegen Rusland en de prijsschommelingen en vooral prijsstijgingen waaraan de markt momenteel onderhevig is, met name wat de aankoop van energie en brandstoffen betreft, is het dringend noodzakelijk dat de betaling van een beperkt voorschot tijdelijk mogelijk gemaakt wordt voor de nog te lanceren opdrachten, voor de reeds gelanceerde opdrachten die nog niet in uitvoering zijn, alsook voor deze die reeds in uitvoering zijn, naast de reeds in artikel 67 van het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten voorziene gevallen en ook zonder dat een bepaling in die zin voorzien is in de opdrachtdocumenten;

Gelet op het feit dat de aanbesteders op die wijze hun opdrachtnemers kunnen ondersteunen door hun liquiditeit te versterken, met name in gevallen waarbij opdrachtnemers op dit vlak moeilijkheden ondervinden gelet op de voormelde uitzonderlijke omstandigheden;

Gelet op het feit dat aanbesteders op die manier een mogelijkheid wordt geboden om ertoe bij te dragen dat een faillissement in hoofde van hun opdrachtnemers vermeden wordt, hetgeen ook in het belang kan zijn voor de continuïteit van de openbare dienst en voor de economische orde van ons land;

Gelet op het feit dat de liquiditeit van de ondernemingen recent sterk is verslechterd, gelet op de voormelde uitzonderlijke omstandigheden, waardoor de voormelde mogelijkheid dringend moet worden gecreëerd;

Gelet op de advies van de Commissie voor de overheidsopdrachten, op 19 september 2022;

Gelet op het advies van de inspecteur van Financiën, gegeven op 23 september 2022;

Gelet op de akkoordbevinding van de Staatssecretaris voor Begroting, g op 4 oktober 2022;

Gelet op het advies 72.410/1 van de Raad van State, gegeven op 4 november 2022, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 3°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Op de voordracht van de Eerste Minister en advies van de in Raad vergaderde Ministers, Hebben Wij besloten en besluiten Wij :

Artikel 1. Het onderhavige koninklijk besluit is van toepassing op de volgende opdrachten :
1° de overheidsopdrachten die onder het toepassingsgebied vallen van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten, met uitzondering van de overheidsopdrachten waarvoor artikel 12 van deze wet niet van toepassing is ;

2° de opdrachten die onder het toepassingsgebied vallen van de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied.

Art. 2. § 1. De aanbesteder kan, voor de opdrachten die in uitvoering zijn op de in artikel 6, eerste lid, bedoelde datum en zelfs zonder bepaling in die zin in de opdrachtdocumenten, een voorschot toekennen aan de opdrachtnemer van maximum twintig procent van het oorspronkelijke opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde. Hetzelfde geldt voor de overheidsopdrachten die voorafgaand aan de voormelde datum werden

bekendgemaakt of hadden moeten worden bekendgemaakt, alsook voor de overheidsopdrachten waarvoor, bij ontstentenis van een verplichting tot voorafgaande bekendmaking, voorafgaand aan de voormelde datum werd uitgenodigd tot het indienen van een aanvraag tot deelneming of een offerte.

Wanneer de looptijd van de opdracht meer dan twaalf maanden bedraagt wordt, in afwijking van het eerste lid, voor de berekening van het in het eerste lid bedoelde maximumbedrag van twintig procent, als referentie een bedrag genomen dat gelijk is aan twaalf keer het oorspronkelijke opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde, gedeeld door de in maanden uitgedrukte looptijd van de opdracht. In het geval van een opdracht van onbepaalde duur, wordt voor de berekening van het voormelde maximumbedrag, als referentie het oorspronkelijke maandelijkse opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde, vermenigvuldigd met twaalf genomen, tenzij wanneer de opdracht gesloten wordt tegen globale prijs, in welk geval het eerste lid wordt toegepast.

Het eerste lid is niet van toepassing wanneer de uitvoeringstermijn van de overheidsopdracht korter is dan twee maanden. Het eerste lid is evenmin van toepassing op de raamovereenkomsten, maar wel op de opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst.

De terugbetaling van het in het eerste lid bedoelde voorschot wordt verrekend met de bedragen die verschuldigd zijn aan de opdrachtnemer, volgens het ritme en de modaliteiten als voorzien in de opdrachtdocumenten. In afwezigheid van bepaling in de opdrachtdocumenten in die zin, wordt de terugbetaling van de eerste helft van het voorschot verrekend met de aan de opdrachtnemer verschuldigde sommen, wanneer de waarde van de uitgevoerde prestaties dertig procent van het oorspronkelijke opdrachtbedrag bereikt en wordt de terugbetaling van de tweede helft van het voorschot verrekend met de aan de opdrachtnemer verschuldigde sommen wanneer de waarde van de uitgevoerde prestaties zestig procent van het oorspronkelijke opdrachtbedrag bereikt. Alle voormelde bedragen worden begrepen als bedragen inclusief belasting over de toegevoegde waarde.

§ 2. De betaling van het in dit artikel bedoelde voorschot is onderworpen aan het indienen door de opdrachtnemer van een schriftelijke, gedateerde en ondertekende aanvraag met dit oogmerk. Deze aanvraag bevat alle elementen die nodig zijn om de betaling te kunnen verrichten, behalve indien de aanbesteder hierover reeds beschikt.

Het eerste lid is niet van toepassing indien de aanbesteder reeds in de opdrachtdocumenten heeft aangegeven dat een voorschot zal toegekend worden en indien alle elementen die nodig zijn om de betaling te kunnen verrichten, reeds bij de offerte worden gevoegd.

Art. 3. § 1. De aanbesteder kan, voor de opdrachten die vanaf de in artikel 6, eerste lid, bedoelde datum worden bekendgemaakt en voor zover hij dit voorziet in de opdrachtdocumenten, een voorschot toekennen aan de opdrachtnemer van maximum twintig procent van het oorspronkelijke opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde. Hetzelfde geldt voor de overheidsopdrachten waarvoor, bij ontstentenis van een verplichting tot voorafgaande bekendmaking, vanaf de voormelde datum wordt uitgenodigd tot het indienen van een aanvraag tot deelneming of een offerte.

Wanneer de looptijd van de opdracht meer dan twaalf maanden bedraagt wordt, in afwijking van het eerste lid, voor de berekening van het in het eerste lid bedoelde maximumbedrag van twintig procent, als referentie een bedrag genomen dat gelijk is aan twaalf keer het oorspronkelijke opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde, gedeeld door de in maanden uitgedrukte looptijd van de opdracht. In het geval van een opdracht van onbepaalde duur, wordt voor de berekening van het voormelde maximumbedrag als referentie het oorspronkelijke maandelijkse opdrachtbedrag, inclusief belasting over de toegevoegde waarde, vermenigvuldigd met twaalf genomen, tenzij wanneer de opdracht gesloten wordt tegen globale prijs, in welk geval het eerste lid wordt toegepast.

Het eerste lid is niet van toepassing wanneer de uitvoeringstermijn van de overheidsopdracht

korter is dan twee maanden. Het eerste lid is evenmin van toepassing op de raamovereenkomsten, maar wel op de opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst. Indien de aanbesteder gebruik maakt van de in het eerste lid bedoelde mogelijkheid, voegt de opdrachtnemer alle elementen die nodig zijn om de betaling van het voorschot te kunnen verrichten, reeds bij de offerte toe.

De terugbetaling van het in het eerste lid bedoelde voorschot wordt verrekend met de bedragen die verschuldigd zijn aan de opdrachtnemer, volgens het ritme en de modaliteiten als voorzien in de opdrachtdocumenten.

§ 2. De aanbesteder geeft in de opdrachtdocumenten aan of hij al dan niet van de in de eerste paragraaf, eerste lid, bedoelde mogelijkheid gebruik maakt. Indien de opdrachtdocumenten, in weerwil van de voormelde verplichting, hieromtrent geen uitsluitel verschaffen, wordt geen voorschot toegekend in uitvoering van het onderhavige koninklijk besluit.

Indien de aanbesteder in de opdrachtdocumenten aangeeft dat hij van de in de eerste paragraaf, eerste lid, bedoelde mogelijkheid gebruik maakt, is hij ertoe gehouden het voorschot, waarvan hij de hoogte bepaalt maar waarbij het in de eerste paragraaf bedoelde maximum niet overschreden wordt, toe te kennen.

Art. 4. De betaling van het voorschot in uitvoering van de artikelen 2 en 3 kan worden geschorst indien vastgesteld wordt dat de opdrachtnemer zijn contractuele verplichtingen niet nakomt of de bepalingen van artikel 7 van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten of artikel 41 van de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, al naargelang, overtreedt.

Art. 5. Indien een voorschot wordt toegekend ter uitvoering van het onderhavige koninklijk besluit, dan vindt de betaling hiervan plaats binnen een termijn van dertig kalenderdagen vanaf de beslissing tot toekenning van het voorschot, dan wel, indien reeds in de opdrachtdocumenten werd aangegeven dat de aanbesteder een voorschot toekent, vanaf de sluiting van de opdracht, in beide gevallen voor zover de aanbesteder over alle elementen beschikt om tot uitbetaling te kunnen overgaan en voor zover de betaling van het voorschot niet geschorst werd in uitvoering van artikel 4.

Wanneer de in het eerste lid bedoelde betalingstermijn wordt overschreden, is de in artikel 69 van het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten bedoelde intrest voor laattijdige betaling en de in het voormelde artikel bedoelde forfaitaire vergoeding voor invorderingskosten van rechtswege verschuldigd. Naast dit forfaitaire bedrag kan de opdrachtnemer voor dezelfde opdracht aanspraak maken op een redelijke schadeloosstelling voor alle andere invorderingskosten die ontstaan zijn door de laattijdige betaling.

De schorsing van de betaling van het voorschot, in uitvoering van artikel 4, zorgt ervoor dat de in het tweede lid bedoelde intresten voor laattijdige betaling die desgevallend verschuldigd zijn, gedurende de periode van schorsing, niet verder toenemen.

Voor de berekening van de in het eerste lid bedoelde termijn is artikel 167 van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten van toepassing.

Art. 6. Het onderhavige besluit treedt in werking op de tiende dag die volgt op de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

Het onderhavige besluit houdt op uitwerking te hebben op 31 december 2023, voor de overheidsopdrachten die op deze datum nog niet werden bekendgemaakt en, bij ontstentenis van een verplichting tot voorafgaande bekendmaking, voor de overheidsopdrachten waarbij op deze datum nog niet werd uitgenodigd tot het indienen van een aanvraag tot deelneming of een offerte.

Art. 7. De Eerste Minister is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, 29 november 2022

TOEGANKELIJKHEID VAN WEBSITES EN MOBIELE APPLICATIES

De Europese Unie legt hieromtrent ook belangrijke vereisten op : zo moeten websites en mobiele applicaties toegankelijk zijn overeenkomstig de bepalingen van Richtlijn (EU) 2016/2102 inzake de toegankelijkheid van de websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties. De verschillende lidstaten hebben deze richtlijnen omgezet in bindende wetgeving. Op Vlaams niveau zetten artikelen II.16 en II.17 van het Bestuursdecreet deze verplichte bepalingen om in Vlaamse wetgeving. De verplichtingen gelden voor ‘overheidsinstanties’, en zijn behoudens enkele uitzonderingen van toepassing op alle entiteiten van de Vlaamse overheid en de lokale overheden.

Over welke organisaties gaat het? Deze onder determinerende invloed :

- ⇒ ofwel worden ze voor **meer dan de helft gefinancierd** door de Vlaamse overheid, een lokale overheid of een andere instelling met een publieke taak
- ⇒ ofwel hebben de Vlaamse overheid, een lokale overheid of een andere instelling met een publieke taak **meer dan de helft van de stemmen in de raad van bestuur**,
- ⇒ ofwel staat hun **beheer onder toezicht** van de Vlaamse overheid, een lokale overheid of een andere instelling met een publieke taak.

Clausule voorwerp van de opdracht :

De websites en mobiele applicaties die het voorwerp van deze opdracht uitmaken, moeten minstens toegankelijk zijn conform de meest recente versie van de norm EN 301 549.

Clausule technische specificaties :

De websites en mobiele applicaties moeten minstens toegankelijk zijn conform de meest recente versie van de norm EN 301 549. Indien er gedurende de looptijd van de opdracht een nieuwe versie van de norm EN 301 549 van kracht wordt, is de opdrachtnemer ertoe gehouden om de websites en mobiele applicaties binnen een termijn van X maanden te conformeren aan de meest recente versie van de norm. De kostprijs van deze eventuele aanpassing vubben de voorziene periode is inbegrepen in de offerteprijs

Clausule toegankelijkheidsverklaring

De opdrachtnemer dient ongevolg Artikel II.16 Bestuursdecreet, volgens de modaliteiten van de Europese richtlijn 2016/2102, een toegankelijkheidsverklaring op te stellen i.v.m. de conformiteit van de websites en mobiele applicaties volgens de geldende norm EN 301 549, in afstemming met opdrachtgever. De toegankelijkheidsverklaring omvat ten minste volgende elementen volgens de Europese richtlijn:

1. een toelichting over de delen van de content die niet toegankelijk zijn, de redenen daarvoor, en in voorkomend geval, de toegankelijke alternatieven waarin is voorzien;
2. een beschrijving van, en een link naar, een feedbackmechanisme dat elke persoon in staat stelt bij de betrokken overheidsinstantie melding te maken van eventuele niet-naleving op haar website of mobiele applicatie van de in artikel 4 omschreven toegankelijkheidseisen, en om de uit hoofde van artikelen 1, lid 4, en artikel 5 uitgesloten informatie op te vragen, en
3. een link naar de in artikel 9 omschreven handhavingprocedure, die kan worden toegepast in geval van een onbevredigend antwoord op de melding of het verzoek.

EHvJ Derde kamer ARREST VAN 20 oktober 2022
BETALINGSTERMIJNEN EN VERHOGINGEN

Toepasselijke bepalingen *Unierecht Richtlijn 2011/7*

De overwegingen 3, 9, 17 tot en met 19, 23 en 26 van richtlijn 2011/7 luiden als volgt:

(19) Om betalingsachterstand te ontmoedigen, moeten schuldeisers een redelijke schadeloosstelling ontvangen voor de invorderingskosten die aan betalingsachterstand toe te schrijven zijn. De invorderingskosten moeten ook een vergoeding omvatten voor de administratiekosten en de interne kosten die als gevolg van de betalingsachterstand worden gemaakt; hiertoe moet deze richtlijn voorzien in een vast minimumbedrag, dat gecumuleerd kan worden met interest voor betalingsachterstand. De toekenning van een schadeloosstelling in de vorm van een vast bedrag moet ten doel hebben de aan invordering verbonden administratieve en interne kosten te beperken. [...]

[...]

(23) De inkomensstromen van overheidsinstanties worden doorgaans gekenmerkt door een grotere zekerheid, voorspelbaarheid en continuïteit dan die van ondernemingen. Bovendien kunnen veel overheidsinstanties tegen gunstigere voorwaarden financiering krijgen dan ondernemingen. Tegelijkertijd zijn overheidsinstanties voor het bereiken van hun doelen minder afhankelijk van het onderhouden van stabiele commerciële relaties dan ondernemingen. Lange betalingstermijnen en betalingsachterstanden van overheidsinstanties voor geleverde goederen en diensten leiden tot ongerechtvaardigde kosten voor ondernemingen. Om deze reden is het wenselijk om voor commerciële transacties voor de levering van goederen of diensten door ondernemingen aan overheidsinstanties specifieke regels in te voeren, die met name moeten voorzien in betalingstermijnen welke doorgaans niet meer dan 30 kalenderdagen bedragen – tenzij in het contract uitdrukkelijk anders is overeengekomen, en mits een en ander objectief gerechtvaardigd is in het licht van de bijzondere aard of kenmerken van het contract – en in ieder geval niet meer dan 60 kalenderdagen.

[...]

(26) Om de verwezenlijking van het doel van deze richtlijn niet in gevaar brengen, moeten de lidstaten erop toezien dat de maximumduur van aanvaardings- of verificatieprocedures bij handelstransacties in de regel niet meer dan 30 kalenderdagen bedraagt. Niettemin moet voor verificatieprocedures een langere maximumtermijn dan 30 kalenderdagen kunnen worden toegestaan, bijvoorbeeld bij bijzonder complexe contracten, wanneer dit in de overeenkomst of in de aanbestedingsdocumenten uitdrukkelijk is overeengekomen en wanneer zulks niet kennelijk onbillijk jegens de schuldeiser is.”

3. Bij handelstransacties waarbij de schuldenaar een overheidsinstantie is, zorgen de lidstaten ervoor dat:

a) de betalingstermijn niet langer is dan een van de volgende termijnen:

[...]

iv) indien de wet of de overeenkomst voorziet in een procedure voor aanvaarding of verificatie, waarbij de conformiteit van de goederen of de diensten met de overeenkomst moet worden vastgesteld, en indien de schuldenaar de factuur of het gelijkwaardige verzoek tot

betaling ontvangt vóór of op de datum waarop de aanvaarding of verificatie plaatsvindt, 30 kalenderdagen na die datum;

[...]

4. De lidstaten kunnen de in lid 3, onder a), bedoelde termijnen tot maximaal 60 kalenderdagen verlengen voor:

a) overheidsinstanties die economische activiteiten van industriële of commerciële aard uitoefenen door op de markt goederen of diensten aan te bieden en die als openbaar bedrijf onderworpen zijn aan de transparantievereisten welke zijn vastgesteld bij richtlijn 2006/111/EG van de Commissie van 16 november 2006 betreffende de doorzichtigheid in de financiële betrekkingen tussen lidstaten en openbare bedrijven en de financiële doorzichtigheid binnen bepaalde ondernemingen [PB 2006, L 318, blz. 17];

b) specifiek voor dat doel erkende overheidsorganisaties die gezondheidszorg verstrekken.

Kritieken tengevolge van voormelde uitspraak op de BELGISCHE REGELGEVING

Het Europese Hof van Justitie heeft in een recent arrest van 20 oktober 2022 (C-585/20) geoordeeld dat het Unierecht in de weg staat aan een nationale regeling die op algemene wijze voor alle handelstransacties tussen ondernemingen en overheidsinstanties voorziet in een betalingstermijn van maximaal 60 dagen (i.p.v. 30 dagen), ook wanneer die termijn bestaat uit een aanvankelijke verificatietermijn van 30 dagen gevolgd door een betalingstermijn van 30 dagen. De vraag rijst of de Belgische regelgeving inzake betalingstermijnen bij overheidsopdrachten zoals voorzien in het KB van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten (hierna de ‘AUR’) nog houdbaar is in het licht van deze rechtspraak. Verder biedt het arrest inzage op de interpretatie van de omvang van het recht op een forfaitaire vergoeding voor invorderingskosten, alsook hoe de BTW al dan niet dient worden meegenomen als ‘verschuldigd bedrag’.

Betalingstermijn 30 dagen de regel, 60 dagen enkel bij uitzondering

Aanleiding van het arrest was een Spaanse zaak over het beroep in rechte van een incassobureau omtrent schuldvorderingen die zij had overgenomen, die een overheidsinstantie in het kader van een overheidsopdracht op de vervaldag niet aan de overdragende ondernemingen had betaald. Om de door de overheid verschuldigde bedragen te kunnen begroten, achtte de verwijzende rechter het noodzakelijk om enkele prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie over richtlijn 2011/7 van 16 februari 2011 betreffende bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties.

De belangrijkste vraag was of een rechtsregel (hier in de Spaanse wetgeving overheidsopdrachten) die in alle omstandigheden en voor alle overeenkomsten standaard voorziet in een betalingstermijn van 60 dagen, bestaande uit een verificatietermijn van 30 dagen en een daaropvolgende betalingstermijn van 30 dagen, verenigbaar is met de voormelde richtlijn. Het Hof oordeelt dat de *in casu* Spaanse rechtsregel niet verenigbaar is met de bepalingen van deze richtlijn. Volgens het Hof dient de richtlijn immers in die zin te worden uitgelegd dat “*enkel bij uitzondering*” een betalingstermijn van meer dan 30 en maximaal 60 kalenderdagen kan worden toegepast op handelstransacties tussen ondernemingen en overheidsinstanties, waarbij een dergelijke verlenging uitdrukkelijk bij overeenkomst moet worden vastgelegd en “*objectief is gerechtvaardigd door de bijzondere aard of bepaalde kenmerken van die overeenkomst*”.

Deze uitspraak doet vragen rijzen bij de wettigheid van de Belgische regelgeving inzake betalingstermijnen bij overheidsopdrachten, dat immers (op gelijkaardige wijze als de door het Hof van Justitie geviseerde Spaanse wetgeving overheidsopdrachten) standaard voorziet in een dubbele termijn van in totaal 60 dagen, bestaande uit een verificatietermijn van 30 dagen gevolgd door een betalingstermijn van 30 dagen (art. 95 AUR voor werken, artt. 120 en 127 AUR voor leveringen en artt. 156 en 160 AUR voor diensten).

Gelet op de zgn. exceptie van onwettigheid zoals voorzien in artikel 159 van de Grondwet en het door het Hof van Justitie bij herhaling bevestigde principe dat lagere overheden richtlijnen dienen toe te passen en bepalingen van nationaal recht die daarmee niet verenigbaar zijn, buiten toepassing dienen te laten, is het belang van dit arrest niet te onderschatten.

Aanbesteders zullen voortaan goed moeten kunnen motiveren waarom zij gebruik zouden maken van een verificatie- en betalingstermijn van in totaal 60 dagen en moeten kunnen aantonen dat dit objectief gerechtvaardigd is door de bijzondere aard of bepaalde kenmerken van de betreffende opdracht.

Niets staat aanbesteders in de weg om in een kortere verificatie- en betalingstermijn te voorzien die dan tezamen maximum 30 dagen bedraagt. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

Forfaitaire vergoeding voor invorderingskost voor iedere in een factuur vermelde handelstransactie

Verder boog het Hof zich in dit arrest ook over de vraag of de in de richtlijn voorziene forfaitaire vergoeding voor de invorderingskost t.b.v. 40 EUR (artikel 6 van richtlijn 2011/7, omgezet in artikel 69, § 2 AUR) voor elke factuur dan wel voor elke vordering dient te worden betaald wanneer een vordering wordt ingesteld die een geheel van op de vervaldatum niet betaalde facturen omvat.

Het Hof interpreteert dit ruim en bevestigt dat deze forfaitaire invorderingskost betaald dient te worden **voor iedere in een factuur vermelde handelstransactie** die op de vervaldatum onbetaald is gebleven, **ook wanneer die factuur samen met andere facturen wordt ingevorderd.**

Voor BTW niet bepalend of dit bedrag reeds aan belastingdienst is afgedragen

Tot slot oordeelde het Hof in dit arrest dat het voor de vraag of de BTW die vermeld is in de factuur (of in het gelijkwaardige verzoek tot betaling) mee in aanmerking moet worden genomen als ‘verschuldigd bedrag’ in de zin van de richtlijn, niet bepalend is of de schuldeiser dit bedrag reeds aan de belastingdienst heeft afgedragen op de datum waarop de betalingsachterstand ontstaat.

CONCLUSIE

Deze uitspraak noopt de aanbesteders tot de nodige voorzichtigheid en we kunnen dan ook maar de rzaadgeving onderschrijven welke ook door GD&A (Gitte Laenen) als volgt gestipuleerd wordt :

Een gewaarschuwd aanbesteder...

Heeft deze rechtspraak nu tot gevolg dat de dubbele termijn van in totaal 60 dagen, bestaande uit een verificatietermijn van 30 dagen gevolgd door een betalingstermijn van 30 dagen, onverkort een schending van het Europese recht tot gevolg heeft? Neen.

Wel is het zo dat het automatisch overnemen van de betalingstermijn zoals voorzien in de AUR, gelet op deze rechtspraak, niet meer mogelijk lijkt.

Aanbestedende overheden doen er goed aan om in de opdrachtdocumenten uitdrukkelijk te motiveren waarom er gebruik wordt gemaakt van een verificatie- en betalingstermijn bestaande uit in totaal 60 dagen. De motivatie zal moeten aantonen dat deze termijn objectief gerechtvaardigd is door de bijzondere aard of bepaalde kenmerken van de betreffende opdracht.

Indien dit niet het geval is, lijkt het aangewezen om de opdrachtdocumenten te voorzien in een kortere verificatie-en betalingstermijn die samen de 30 dagen niet te buiten gaat.

**GRENZEN OP HET RECHT OP INFORMATIE EN DE VRIJE MENINGSUITING
PERSCOMMUNIQUE 197/22 van 8/12/22
ARREST VAN HET HOF IN ZAAK C-460/20 |**

Het recht op gegevenswissing („recht op vergetelheid”): de exploitant van een zoekmachine moet links verwijderen als die leiden naar informatie waarvan de verzoeker bewijst dat die kennelijk onjuist is

Een dergelijk bewijs hoeft echter niet voort te vloeien uit een rechterlijke beslissing tegen de webredacteur

Twee bestuurders van een groep investeringsmaatschappijen hebben Google verzocht om de links die na een zoekopdracht op hun namen worden getoond en leiden naar bepaalde artikelen waarin het investeringsmodel van deze ondernemingsgroep kritisch wordt voorgesteld, uit de zoekresultaten te verwijderen. Zij stellen dat deze artikelen onjuiste beweringen bevatten.

Zij verzoeken Google ook om foto's van hen die worden weergegeven in de vorm van miniatures („thumbnails”), te schrappen uit de lijst met resultaten van een zoekopdracht op hun namen. Op deze lijst zijn alleen de miniatures als zodanig te zien zonder dat de context van de publicatie met de foto's op de gelinkte website wordt weergegeven. De oorspronkelijke context waarin de beelden werden gepubliceerd wordt met andere worden niet vermeld en is evenmin op een andere manier zichtbaar bij de weergave van de miniatures.

Google heeft geweigerd gevolg te geven aan deze verzoeken. Zij verwees daartoe naar de professionele context van deze artikelen en foto's en stelde niet te weten of de informatie in de artikelen al of niet juist was.

Het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland) moet in deze zaak uitspraak doen en heeft het Hof van Justitie verzocht om uitlegging van de algemene verordening gegevensbescherming – die onder meer voorziet in het recht op gegevenswissing („recht op vergetelheid”) – en de richtlijn betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens, gelezen in het licht van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In zijn arrest van vandaag wijst het Hof erop dat **het recht op bescherming van persoonsgegevens** geen absolute gelding heeft, **maar moet worden beschouwd in relatie tot de functie ervan in de samenleving** en conform het evenredigheidsbeginsel **tegen andere grondrechten moet worden afgewogen**. De algemene verordening gegevensbescherming bepaalt daarom uitdrukkelijk dat het recht op gegevenswissing niet geldt wanneer de verwerking van de gegevens noodzakelijk is voor de uitoefening van het recht op, onder meer, vrije informatie.

Het recht van de betrokkenen op bescherming van hun privéleven en het recht op bescherming van persoonsgegevens hebben in de regel voorgang op het gerechtvaardigd belang van internetgebruikers die de betrokken informatie mogelijk zouden willen raadplegen. Deze evenwichtige afweging kan evenwel afhangen van de relevante omstandigheden van het geval, waaronder de aard van deze informatie en de gevoeligheid ervan voor het privéleven van de betrokkene en het belang dat het publiek erbij heeft om over deze informatie te beschikken. Dit belang kan met name variëren naargelang van de rol van deze persoon in het openbare leven.

Het recht op vrije meningsuiting en informatie kunnen evenwel niet in aanmerking worden genomen wanneer minstens een niet onbeduidend deel van de informatie in de gelinkte inhoud onjuist blijkt te zijn.

Wat **de verplichtingen** betreft **van degene die verzoekt om de verwijdering van links** omdat die zouden leiden naar onjuiste inhoud, benadrukt het Hof dat de betrokkene moet aantonen dat de informatie, of een niet onbeduidend deel daarvan, kennelijk onjuist is. Om te vermijden dat de verzoeker een buitensporige bewijslast draagt die het nuttig effect van het recht op verwijdering van links kan ondermijnen, hoeft hij echter alleen het bewijs te leveren dat redelijkerwijs van hem kan worden verlangd. Hij is in beginsel niet verplicht om reeds in de voorgerechtelijke fase een rechterlijke beslissing, zij het zelfs maar een beslissing in kort geding, over te leggen die tegen de redacteur van de betrokken website is verkregen.

Wat **de verplichtingen en verantwoordelijkheden van de exploitant van de zoekmachine** betreft, stelt het Hof vast dat deze exploitant zich na een verzoek om links te verwijderen, moet baseren op alle betrokken rechten en belangen en op alle omstandigheden van het concrete geval om na te gaan of het is toegestaan om inhoud te blijven opnemen in de lijst met resultaten van zoekopdrachten die via zijn zoekmachine worden verricht. **Van die exploitant kan echter niet worden verlangd dat hij, om vast te stellen of het verzoek om links te verwijderen gegrond is, actief op zoek gaat naar feiten die niet worden gestaafd door de inhoud van dat verzoek.**

Wanneer de persoon die om verwijdering van links heeft verzocht relevante en afdoende bewijzen overlegt die zijn verzoek kunnen staven en aantonen dat de informatie in de gelinkte inhoud **kennelijk onjuist is, moet de exploitant van de zoekmachine dit verzoek tot verwijdering van links dus inwilligen.** Hetzelfde geldt wanneer de verzoeker een rechterlijke beslissing overlegt waarin wordt vastgesteld dat de betrokken informatie onjuist is. Indien daarentegen de onjuistheid van informatie in de gelinkte inhoud niet duidelijk blijkt uit het door de verzoeker overgelegde bewijsmateriaal, hoeft deze exploitant het verzoek niet in te willigen als een dergelijke rechterlijke beslissing ontbreekt. In een dergelijk geval moet de verzoeker zich echter tot de toezichthoudende autoriteit of de rechter kunnen wenden zodat zij de nodige controles kunnen uitvoeren en de verantwoordelijke exploitant kunnen gelasten de nodige maatregelen te nemen. Bovendien vereist het Hof van de exploitant van de zoekmachine dat hij internetgebruikers waarschuwt als er een administratieve of gerechtelijke procedure gevoerd wordt over het vermeend onjuiste karakter van inhoud, voor zover hij van die procedure op de hoogte is gebracht.

Met betrekking tot de weergave van foto's in de vorm van miniatures („thumbnails”) benadrukt het Hof dat wanneer na een zoekopdracht op naam foto's van de betrokkene worden weergegeven in de vorm van miniatures, dit **een bijzonder belangrijke inmenging kan vormen in de rechten op bescherming van het privéleven en de persoonsgegevens van deze persoon.**

Het Hof merkt op dat de exploitant van een zoekmachine bij wie een verzoek is ingediend om thumbnails te verwijderen, moet nagaan of de weergave van deze foto's noodzakelijk is voor de uitoefening van het recht op vrije informatie van internetgebruikers die deze foto's mogelijk zouden willen bekijken. In dit verband is de vraag of er een bijdrage wordt geleverd aan een debat van algemeen belang een doorslaggevend aspect dat in aanmerking moet worden genomen bij de afweging van de botsende grondrechten.

Het Hof verduidelijkt dat een **verschillende afweging van de botsende rechten en belangen moet worden gemaakt** naargelang het gaat om artikelen met foto's die in hun oorspronkelijke context zijn opgenomen en de in die artikelen verstrekte informatie en de daarin geuite meningen illustreren, dan wel om foto's die los van de context waarin zij op de oorspronkelijke website zijn gepubliceerd, in de vorm van miniatures in de resultatenlijst van

een zoekmachine worden weergegeven. Het Hof oordeelt dat bij de afweging met betrekking tot foto's die worden weergegeven in de vorm van miniaturen **rekening moet worden gehouden met hun informatieve waarde los van de context van de publicatie van deze foto's op de website waarvan zij afkomstig zijn.** Wel moet alle tekst in aanmerking worden genomen die direct bij de weergave van foto's in de zoekresultaten is geplaatst en meer duidelijkheid kan geven over de informatieve waarde daarvan.

NIET NALEVEN VAN IN BESTEK OMSCHREVEN EIS ALS “MINIMUMEIS” of “MINIMALE EIS” Volstaat als grond voor SUBSTANTIELE ONREGELMATIGHEID

VOORZITTER VAN DE XIIe KAMER ARREST nr. 254.737 van 12 oktober 2022

De vraag in hoeverre uit de opdrachtdocumenten minimale eisen of substantiële vereisten kunnen worden afgeleid, waarvan de niet-naleving aanleiding geeft tot het substantieel onregelmatig verklaren van de offerte, **moet worden beantwoord aan de hand van de tekst van die documenten, bekeken in het licht van hun context.** Het staat in de eerste plaats aan de aanbestedende overheid, die zelf de eisen heeft omschreven, om haar tekst te interpreteren en om vast te stellen of een afwijking al dan niet een minimale eis of een substantieel vereiste betreft. Zij beschikt daarvoor over een zekere beoordelingsruimte.

In zoverre de verwerende partijen opwerpen dat de grieven van de verzoekende partijen niet ontvankelijk zijn, op grond dat zij niet tot een wijziging van de rangschikking van de inschrijvers kunnen leiden, moet opgemerkt worden dat de rangschikking het gevolg is van een inhoudelijke beoordeling van de offertes. Tot die beoordeling kunnen enkel toegelaten worden de offertes die substantieel regelmatig bevonden zijn. De beoordeling van de regelmatigheid van de offertes gaat met andere woorden vooraf aan de inhoudelijke beoordeling ervan.

Wat de ernst van het middel betreft, rijst in de eerste plaats de vraag wat de draagwijdte is van de verplichtingen die bij de betrokken besteksbepalingen aan de inschrijvers worden opgelegd.

Een volgende vraag is of de inschrijvers voldaan hebben aan die bepalingen van het bestek.

Rest ten slotte de vraag of de verwerende partijen wettig hebben kunnen oordelen dat de voornoemde afwijkingen niet te beschouwen zijn als een niet-naleving van de “minimale eisen” van het bestek.

Uit de uitdrukkelijke en herhaalde vermelding dat het gaat om een “minimumeis” of om een eis waaraan “minimaal” voldaan moet worden, leidt de Raad van State in de huidige stand van het geding af dat de eis ...beschouwd moet worden als een “minimale eis” in de zin van artikel 76, § 1, vierde lid, 3°, van het koninklijk besluit plaatsing 2017

Ook het verweer dat de onregelmatigheid kan worden verholpen tijdens de uitvoering van de opdracht, overtuigt niet. De mogelijkheid dat afwijkingen op een later ogenblik gecorrigeerd kunnen worden, doet immers op het eerste gezicht niet af aan het feit dat een offerte op haar onregelmatigheid beoordeeld moet worden op basis van de voorstellen die daarin beschreven worden. Rekening houden met mogelijke correcties kan ertoe leiden dat een offerte, precies omwille van de onregelmatigheid waarmee zij behept is, aan de inschrijver een discriminerend voordeel biedt en tot concurrentievervalsing leidt. Dit zijn twee gevolgen die, blijkens artikel 76, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017, juist door het substantieel onregelmatig verklaren van de offerte vermeden moeten worden.

INDEXCIJFER VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN VAN DE MAAND NOVEMBER 2022

Indexcijfer van de consumptieprijzen van de maand november 2022

De Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie deelt mee dat het indexcijfer van de consumptieprijzen voor de maand november 2022, 127.92 punten bedraagt, tegenover 128.21 punten in oktober 2022, hetgeen een daling van 0.29 punt of 0.23 % betekent.

De gezondheidsindex, zoals bedoeld in de wet van 23 april 2015 (Belgisch Staatsblad van 27 april 2015), bedraagt 127.44 punten voor de maand november 2022.

De afgevlakte gezondheidsindex zoals bedoeld in de wet van 23 april 2015 (Belgisch Staatsblad van 27 april 2015), bedraagt 123.47 punten voor de maand november 2022.

KOSTEN VOOR OPENBAARMAKING VAN DOCUMENTEN

NATIONALE BANK VAN BELGIE

Kosten voor de openbaarmaking van de documenten bedoeld in artikel 3:66 van het koninklijk besluit van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen

In toepassing van artikel 3:70, § 2, vijfde lid van het koninklijk besluit van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen worden de kosten voor de openbaarmaking bij de Nationale Bank van België van de documenten bedoeld in artikel 3:66 van voormeld koninklijk besluit ingevolge de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen als volgt vastgesteld met ingang van 1 januari 2023:

a) kosten bedoeld in artikel 3:70, § 2, eerste lid van voormeld koninklijk besluit:

- 356,00 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een gestructureerd databestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 1 van voormeld koninklijk besluit;
- 422,50 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een PDF-bestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 2 van voormeld koninklijk besluit;

b) kosten bedoeld in artikel 3:70, § 2, tweede lid van voormeld koninklijk besluit:

- 81,40 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een gestructureerd databestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 1 van voormeld koninklijk besluit;
- 147,80 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een PDF-bestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 2 van voormeld koninklijk besluit;

c) kosten bedoeld in artikel 3:70, § 2, derde lid van voormeld koninklijk besluit:

- 60,20 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een gestructureerd databestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 1 van voormeld koninklijk besluit;
- 126,70 euro wanneer de documenten langs elektronische weg in de vorm van een PDF-bestand worden neergelegd overeenkomstig artikel 3:69, § 2 van voormeld koninklijk besluit;
- d) kosten bedoeld in artikel 3:70, § 2, vierde lid van voormeld koninklijk besluit:
 - 81,40 euro voor de afzonderlijk van de jaarrekening of geconsolideerde jaarrekening neergelegde stukken en voor een verbeterde jaarrekening;
 - 51,80 euro voor de afzonderlijk van de jaarrekening of geconsolideerde jaarrekening neergelegde stukken en voor een verbeterde jaarrekening volgens het "Micromodel van jaarrekening"

INFOSESSIES NIEUW PLATFORM e-PROCUREMENT

De huidige e-Procurement toepassingen, die samen het e-Procurement platform vormen, worden vervangen door een nieuw, geïntegreerd en verbeterd platform tegen het einde van het eerste kwartaal 2023. Op regelmatige basis organiseert de FOD BOSA een demonstratie om de functionaliteiten te tonen die in de voorbije maanden werden ontwikkeld. De volgende demonstratie vindt plaats op 20 december 2022.

De huidige e-procurement toepassingen worden geleidelijk vervangen door een nieuw geïntegreerd en verbeterd platform.

In dit kader organiseert de BOSA regelmatig demonstraties om de nieuwste functionaliteiten te tonen.

De volgende functionaliteiten werden de afgelopen maanden ontwikkeld: **“Winkel, Aanvragen en Bestellingen”**. Deze functionaliteitn zijn erg handig voor **kopers**.

De demonstratie vindt in beide talen plaats: van 11.00 tot 12.00 uur in het Nederlands en van 13.00 tot 14.00 uur in het Frans.

[Volg dan de Nederlandstalige sessie.](#)

De volgende functionaliteiten komen tijdens deze demonstratie aan bod:

- Shop
- Aanvragen
- Bestellingen

Deze functionaliteiten, en dus ook de demonstratie ervan, zijn vooral nuttig en interessant voor aankopers.

30 NOVEMBER 2022. - Omzendbrief nr. 711. - Aanpassing van het bedrag van de kilometervergoeding. - Periode van 1 oktober 2022 tot 31 december 2022

Met toepassing van artikel 74 van het koninklijk besluit van 13 juli 2017 tot vaststelling van de toelagen en vergoedingen van de personeelsleden van het federaal openbaar ambt, wordt het bedrag van de kilometervergoeding vastgesteld op 0,4201 euro per kilometer voor de periode van 01 oktober 2022 tot 31 december 2022.

ONS AANBOD VOOR INTERNE OPLEIDINGEN OP UW MAAT

ONGEWIJZIGDE TARIEVEN GEDURENDE HET ACADEMIEJAAR 2022. 2023

Hierbij een greep uit de opleidingen welke we op uw maat in uw instelling kunnen verzorgen, en dit zowel nederlandstalig als franstalig.

Voor al deze seminars voorzien we een syllabus en power point presentatie welke ofwel digitaal (gratis) ofwel in boekvorm (15€ per deelnemer) ter beschikking worden gesteld van de deelnemers.

De opgegeven prijzen blijven onveranderd van toepassing tijdens het academiejaar 2022-2023.

Aanvragen voor deze sessies kunnen bij eenvoudige mail gericht worden aan rudiclaeys@telenet.be met vermelding van de gewenste sessie en de vooropgestelde uitvoeringsperiode

De exacte uitvoeringsdata worden dan in gemeen overleg afgesproken.

U dient enkel uren passend lokaal te voorzien, wij zorgen voor laptop en beamer ter ondersteuning van de sessies

FLASH BASIS OPLEIDING:DE VOLLEDIGE REGELGEVING OVERHEIDSOPDRACHTEN IN HAAR ESSENTIE

Gedurende deze opleidingsdag ontvangen uw medewerkers een overzicht van de wetgeving, de grote principes en de verschillende mogelijke procedures en de plaatsingsmodaliteiten. Voor de nieuw betrokken medewerkers geeft dit een helikopterview op deze materie

Duurtijd : 2 X3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 600 € exclusief BTW en verplaatsingskost

SELECTIECRITERIA ZIJN GEEN FORMALITEIT

De selectie van een opdrachtnemer is minstens zo belangrijk als de criteria gebruikt voor de gunning. Wat ben je met een goed product (gunningcriteria) als het aangeleverd wordt door een opdrachtnemer die geen ervaring heeft met de implementatie.

In deze dagsessie worden een aantal tools ter beschikking gesteld op basis van de richtlijnen rond de selectie om u bij te staan bij de keuze van performante uitvoerders

Duurtijd : 2 X3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 600 € exclusief BTW en verplaatsingskost

GUNNINGCRITERIA: CONCRETE FORMULERING, HUN WEGING EN EVALUATIE,DE AFDWINGBAARHEID VAN UW EISEN

Vrij dikwijls worden de gunningcriteria te algemeen voorgesteld en niet in verhouding tot de eisen welke bij een opdracht relevant zijn. Vaak vergeet men hierbij de gestelde eisen niet alleen bij het indienen van de offerte afdwingbaar te maken maar ook gedurende de uitvoering. En uiteindelijk moet ook de vraag gesteld worden of we de gegeven aanduidingen van de deelnemers wel kunnen controleren, ze ook mogen controleren en hoe we eventueel onvoldoende kwaliteit kunnen weren.

Duurtijd : 2 X3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 600 € exclusief BTW en verplaatsingskost

EEN GOED VOORBEREID EN PERFORMANT UITGEWERKT BESTEK VERMIJDT UITVOERINGSPROBLEMEN

Gedurende deze **tweedaagse** opleiding worden de conclusies uit een goede voorbereiding van een overheidsopdracht omgezet in praktische en performante bestekbepalingen. Elk onderdeel van het bestek wordt uitgewerkt met voorbeeldteksten van nuttige clausules en met een aantal tips om preventief uitvoeringsproblemen te voorkomen.

Duurtijd 4 x 3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 1.200 € exclusief BTW en verplaatsingskost

DE LANGERE TERMIJNVISIE VIA RAAMOVEREENKOMSTEN

Hierbij wordt het begrip raamovereenkomst met haar specifieke kenmerken ontleed en wordt er op elke eigenschap verder ingegaan met aangepaste ontwerpclausules.

De oplossingen voor de raming van de waarde, de aangepaste procedures en de verantwoorde duurtijd overschrijdingen worden aan de vigerende rechtspraak afgetoetst met juridisch technische oplossingen op maat.

Duurtijd : 2 X3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 600 € exclusief BTW en verplaatsingskost

DE DELEGATIE MOGELIJKHEDEN OM TOT EEN EENVOUDIGER AANKOOPPROCES TE KOMEN

Via een gemotiveerde interne delegatie van bevoegdheden kan het aankoopproces via overheidsopdrachten sneller en administratief minder belastend georganiseerd worden.

Wat zijn de mogelijkheden ? Hoe worden ze in besluiten omgezet ? Wat is een aankoopdienst ? en hoe wordt hij best gestructureerd zijn maar enkele op maat uit te werken vragen om efficiëntiewinst te genereren

Duurtijd : 2 X3 uur

Kostprijs : ongeacht het aantal deelnemers 600 € exclusief BTW en verplaatsingskosten

HANDBOEK STUDIEDAG “ADMINISTRATIEF EENVOUDIGER STRUCTUREN VOOR HET AANKOOPPROCES VIA INTERNE DELEGATIE ”

Voor de geïnteresseerden , welke niet aan deze studiedag konden deelnemen zijn nog een paar exemplaren beschikbaar.

Kostprijs : 30,00€. Inclusief verzending

Bestelling via mail aan rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

INHOUDSOPGAVE VAN HET HANDBOEK

SESSIE 1 BEVOEGDHEDEN EN DELEGATIE BIJ DE DIVERSE AANBESTEDERS

1. DE ALGEMENE WETTELIJKE BASIS TOT REGELING VAN DE BEVOEGDHEDEN
FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

SESSIE 1 BIS DE HANDTEKENINGSBEVOEGDHEDEN BIJ DE INSCHRIJVERS

1. WIE MAG EEN OFFERTE ONDERTEKENEN? **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
2. NIEUWE DEFINITIE DAGELIJKS BESTUUR **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
3. ONDERTEKENING DOOR EEN GEMACHTIGDE DIE BEVOEGD IS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
4. AANDACHTSPUNT VOOR AANBESTEDERS EN INSCHRIJVERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
5. WAT BIJ EEN TIJDELIJKE HANDELSVENNOOTSCHAP? **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
6. HOE MOETEN OFFERTES WORDEN ONDERTEKEND? **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
7. CONCLUSIE **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

SESSIE 2 PERFORMANTERE AANKOOP ORGANISATIE

1. INLEIDING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
2. DE DRIJVEREN VAN DE GEDELEGEERDE ORGANISATIE **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
3. KERNTAKEN EN EFFICIËNTIEWINSTEN **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
4. VOORWAARDE IS DE PROFESSIONELE ORGANISATIE VAN DEZE CENTRALE AANKOOPDIENST
FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

6. MARKTONDERZOEK **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
7. INKOOPSPECIFICATIES **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

SESSIE 3 VEREENVOUDIGDE IMPLEMENTATIEMOGELIJKHEDEN

1. VEREENVOUDIGING VIA PLANNING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
2. VEREENVOUDIGING VIA DELEGATIE..... **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
3. VEREENVOUDIGING VIA SAMENWERKING LANGE TERMIJN VISIE REPETITIE EN HERHALING
FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
4. VEREENVOUDIGING VIA INTERNE TAAKVERDELING IN SAMENWERKING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

SESSIE 4 CONTROLE EN IMPLEMENTATIE VIA MODELLEN VAN PROCEDURE FLOWS

1. INLEIDING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
2. VOORSTEL INTERNE PROCEDURE OP BASIS VAN VOORAFGAANDE DELEGATIE **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**